

БОЗАЙНИЦИТЕ (MAMMALIA) В ЗАЩИТЕНАТА МЕСТНОСТ „ПОМОРИЙСКО ЕЗЕРО“. ТАКСОНОМИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ, РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И СТАТУС НА ВИДОВЕТЕ

Дилян Георгиев

Сдружение Зелени Балкани /Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“, diliangeorgiev@abv.bg

MAMMALS (MAMMALIA) IN „POMORIE LAKE“ PROTECTED SITE. TAXONOMIC DIVERSITY, DISTRIBUTION, AND STATUS OF SPECIES

Dilian Georgiev

Plovdiv University „Paisy Hilendarsky“

Summary. In the studied area a total of 31 species of mammals from 5 orders were found. In order to conservation needs following activities are required: 1. Much of mammal species with high conservation status are found along the coastline of the lake. This fact requires the extension of protected areas, as we believe is necessary to ban hunting in a strip of 250 m of lake; 2. Ban on walking home and hunting dogs near the lake in a radius of 250 m of water; 3. Construction of under-road tunnels in the western part of the lake for the passage of terrestrial species.

Резюме. В проучения район са установени 31 вида бозайници от 5 разреда. С цел опазването им е нужно извършването на следните дейности: 1. Голяма част от видовете бозайници са с висок консервационен статус и се срещат по протежение на бреговата ивица на езерото. Този факт налага разширение на защитената територия, като според нас е нужна забраната на лова в ивицата от 250 m от езерото; 2. Забрана за разхождане на домашни и ловни кучета в района на езерото в радиус от 250 m от водата; 3. Построяване на тунели под шосето в западната част на езерото за преминаване на наземните видове.

Литературен преглед

Като цяло липсват изчерпателни данни относно бозайниците в района на защитената местност „Поморийско Езеро“ и околните му защитени територии. Публикуваната информация е малко и като цяло за Бургаското поле. Поради този факт бозайната фауна в района на Поморийско езеро не би могла да бъде съпоставена с разнообразието и в околни райони.

Информация относно фауната на прилепите (*Chiroptera*) е представена в работите на Pandurski, 2004 и Pandurski & Whitcher, 2007, които съобщават 8 вида за района (*Nyctalus noctula*, *Nyctalus leisleri*, *Eptesicus serotinus*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Pipistrellus pygmaeus*, *Hypsugo savii*, *Myotis daubentonii*). Отделни данни за дребни наземни бозайници са публикувани и от Георгиев, 2004 (за наличие на *Microtus guentheri*) и Georgiev, 2004 (за наличие на *Suncus etruscus*).

Методи на работа

За изучаването на бозайниците в ЗМ „Поморийско Езеро“ са прилагани следните методи:

- Изследване на прилепите (*Chiroptera*) чрез ултразвуков time expansion детектор. Използвани са модели на Pettersson и Tranquillity Transect. Видовете са определяни от автора на настоящия доклад и Славей Стойчева („Зелени Балкани“). Брой човекодни: 3: 02,03,04,05,06 и 07.09.2007 – по ½ човекоден на дата. При помпена станция, гр. Поморие.
- Изследване на прилепи чрез улов с орнитологични мрежи. Брой човекодни: 3: 02,03,04,05,06 и 07.09.2007 – по ½ човекоден на дата.
- Изследване на прилепи и дребни наземни бозайници (*Insectivora*, *Rodentia*, *Lagomorpha*) чрез събиране на погадки от сови и мъртви индивиди. Видовете от погадките са определени от автора на настоящия доклад, а наличието на средиземноморско прилепче (*P. kuhlii*) в погадка от забулена сова (*T. alba*) е потвърдено от ст. н.с. II ст. Васил Попов (Институт по Зоология, БАН).

- Изследване на едрите хищни бозайници (*Carnivora*) чрез метода на търсене на следи от жизнената дейност и чрез наблюдение.

Използвани са следните определители и помощна литература: Попов и Седефчев (2003), Пешев и кол. (2004), Dietz & Von Helversen (2004), Barataud (1996), Pfalzer & Kusch, 2003.

Използвани съкращения

Материал: П – погадки на сови, Т.а. – *Tyto alba*, А. о. – *Asio otus*, А. н. – *Athene noctua*, У – улов на живи екземпляри, ВД – регистриране чрез ултразвуков детектор, М – намиране на мъртви екземпляри, С – следи от жизнената дейност, Н – наблюдение, Л – литературни източници: Pandurski, 2004 и Pandurski & Whitcher, 2007.

Относно статуса на видовете: Р – рядък и с ниска численост, ВР – вероятно рядък и с ниска численост, М – Многочислен и често срещан, ВМ – вероятно многочислен и често срещан, Н – няма данни, i – индивиди.

Разпространение: И – източна част на езерото, З – западна част на езерото, С – северна част на езерото, Ю – южна част на езерото, П – повсеместно.

Консервационен статус: ЗБР – Закон за Биологичното Разнообразие, Bern – Бернска Конвенция, Bon – Бонска Конвенция, Eurobats – Споразумение за опазване на Европейските прилепи, CITES – Конвенция по търговията със застрашени видове от дивата фауна и флора, 92/43/ЕЕС – Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна, IUCN – червен списък на IUCN.

Резултати

Установени са 19 мъртви индивиди в района на езерото и над 300 индивиди в погадки на сови.

Направени са 965 индивидуални записа на прилепи.

Извършени са наблюдения на следи от жизнената дейност и такива на живи индивиди.

Извършен е улов на прилепи с орнитологични мрежи.

Установени са следните видове бозайници:

Разред *Insectivora*

1. Таралеж *Erinaceus concolor* (Martin, 1838).

Материал: М – 8 i.

Статус: М.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР.

2. Европейска къртица *Talpa europaea* Linnaeus, 1758

Материал: М – 1 i, С.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: няма.

3. Малка водна земеровка *Neomys anomalus* Cabrera, 1907

Материал: П Т. а. – 3 i.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: Bern.

4. Белокоземна белозъбка *Crocidura leucodon* (Herman, 1780)

Материал: М – 1 i, П – Т. а. – над 20 i.

Статус: М.

Разпространение: И, Ю, С.

Консервационен статус: Bern.

5. Малка белозъбка *Crocidura suaveolens* (Pallas, 1811)

Материал: П – Т. а., над 10 i.

Статус: ВМ.

Разпространение: И.

Консервационен статус: Bern.

6. Етруска земеровка *Suncus etruscus* (Savi, 1822)

Материал: П – Т. а., 4 i.

Статус: ВР.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР, Bern.

Разред *Chiroptera*

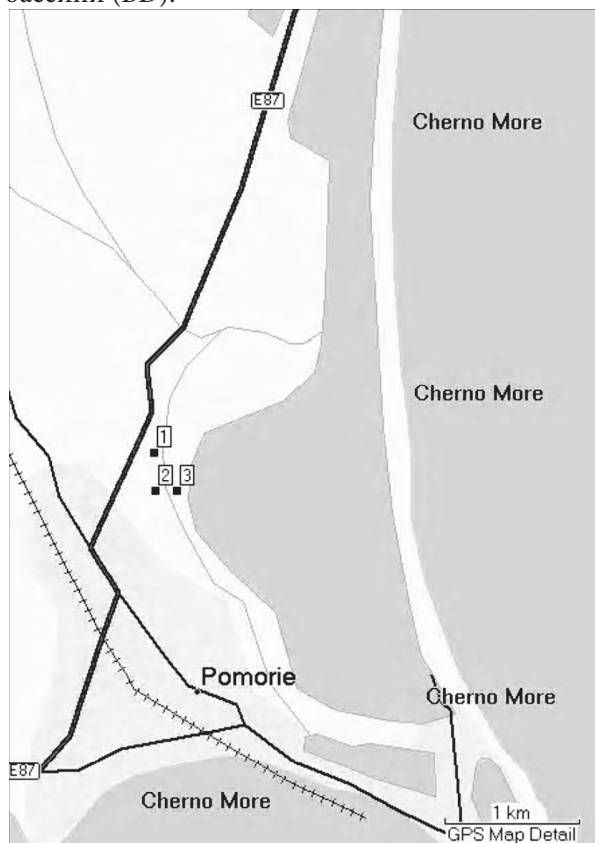
Табл. 1: Процент записи за съответния вид от общия брой записи

вид прилеп	помпена станция		тръстикови масиви		басейни - солени	
	бр.записи	%	бр.записи	%	бр.записи	%
<i>E. serotinus</i>			1	0,15		
<i>H. savii</i>			2	0,29		
<i>H. savii/P. kuhlii/P. nathusii</i>			31	4,54	15	5,64
<i>N. leisleri/V. murinus</i>	5	31,25	10	1,46	1	0,38
<i>N. leisleri/V. murinus/E. serotinus</i>			6	0,88		
<i>N. noctula/N. lasiopterus</i>			2	0,29	4	1,50
<i>P. kuhlii/P. nathusii</i>	8	50,00	329	48,17	117	43,98
<i>P. pipistr./P. kuhlii/P. nathusii</i>	1	6,25	172	25,18	43	16,17
<i>P. pipistr./P. pygm.</i>			1	0,15		
<i>P. pipistrellus</i>	2	12,50	122	17,86	86	32,33
<i>P. pygmaeus</i>			6	0,88		
"дребен" <i>Myotis</i>			1	0,15		
общо	16	100,00	683	100,00	266	100,00

Фиг. 2: Данни за записите на прилепи от 3 точки на наблюдение.

вид прилеп	"feeding buzzes"	
	брой	%
<i>H. savii/P. kuhlii/P. nathusii</i>	2	4,00
<i>P. kuhlii/P. nathusii</i>	17	34,00
<i>P. pipistr./P. kuhlii/P. nathusii</i>	6	12,00
<i>P. pipistrellus</i>	25	50,00
общо	50	100,00

Фиг. 3: Карта с местата на изследване на прилепи: 1 – тръстикови масиви (BD), 2 – помпена станция (BD, У), 3 – солени водни басейни (BD).

7. Воден нощник *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817)

Материал: Л.

Статус: ВР.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

8. Ръждив вечерник *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774)

Материал: Л, Н, BD.

Статус: ВР.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

9. Малък вечерник *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817)

Материал: Л, BD (регистрирани са ехолокационни звуци от типа *Nyctalus leisleri/Vespertilio murinus*).

Статус: Р.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC, IUCN.

10. Кафяво прилепче *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774)

Материал: Л, BD.

Статус: Р.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

11. Малко кафяво прилепче *Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825)

Материал: Л, BD.

Статус: Р.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

12. Прилепче на Натүзий *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839)

Материал: Л, BD (ултразвуци от типа *Pipistrellus nathusii/Pipistrellus kuhli*), У – 3 i, П – Т. а. – 4 i, М – 2 i.

Статус: М.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

13. Средиземноморско прилепче *Pipistrellus kuhli*

Материал: П – Т. а. 1 i, У – 5 i.

Статус: ВМ.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

14. Прилепче на Сави *Hypsugo savii* (Bonaparte, 1837)

Материал: Л, BD.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

15. Полунощен прилеп *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774)

Материал: Л, BD.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, Bon, Eurobats, 92/43/EEC.

Разред Lagomrpha

16. Див заек *Lepus capensis* Linnaeus, 1758

Материал: С.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: Няма.

Разред *Rodentia*

17. Горски сънливек *Dryomys nitedula* (Pallas, 1778)

Материал: У.

Статус: Н.

Разпространение: И.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, 92/43/EEC, IUCN.

18. Полска мишка *Apodemus agrarius* (Pallas, 1771)

Материал: П – Т. а., 1 i.

Статус: ВР.

Разпространение: И.

Консервационен статус: Няма.

19. Обикновена горска мишка *Sylvaemus sylvaticus* (Linnaeus, 1758)

Материал: П – Т. а., над 5 i, М – 1 i cf. *Sylvaemus sylvaticus*.

Статус: ВМ.

Разпространение: И.

Консервационен статус: Няма.

20. Сив плъх *Rattus norvegicus* (Berkenhout, 1769)

Материал: М – 2 i, С.

Статус: М.

Разпространение: Ю, И, С.

Консервационен статус: Няма.

21. Домашна мишка *Mus musculus* Linnaeus, 1758

Материал: П – Т. а., А. о., А. п. – над 30 i.

Статус: М.

Разпространение: Ю, И, С.

Консервационен статус: Няма.

22. Воден плъх *Arvicola terrestris* (Linnaeus, 1758)

Материал: М – 2 i, С.

Статус: М.

Разпространение: П.

Консервационен статус: Няма.

23. Обикновена полевка *Microtus arvalis* (Pallas, 1778)/*Microtus rossiaemeridionalis* Ognev, 1924

Материал: П – Т. а., А. о., А. п. – над 150 I, С.

Статус: М.

Разпространение: П.

Консервационен статус: Няма.

24. Източносредиземноморска полевка *Microtus guentheri* (Danford & Alston, 1880)

Материал: П – Т. а. – 4 i.

Статус: ВР.

Разпространение: И.

Консервационен статус: IUCN.

25. Белозъбо сляпо куче *Nannospalax leucodon* (Nordman, 1840)

Материал: П – Т. а. – 1 i.

Статус: Р.

Разпространение: И.

Консервационен статус: IUCN.

Разред *Carnivora*

26. Чакал *Canis aureus* Linnaeus, 1758

Материал: С.

Статус: спорадични посещения, 1-2 i.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, 92/43/EEC.

27. Лисица *Vulpes vulpes* (Linnaeus, 1758)

Материал: Н, С.

Статус: в района на езерото 1-2 семейства.

Разпространение: П.

Консервационен статус: Няма.

28. Язовец *Meles meles* (Linnaeus, 1758)

Материал: С.

Статус: В района езерото 1 семейство, както и скитащи млади индивиди.

Разпространение: П.

Консервационен статус: Bern.

29. Видра *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758)

Материал: Н, С, М – 1i.

Статус: В района езерото 2 възрастни женски и 1 възрастен мъжки.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern, CITES, 92/43/EEC, IUCN.

30. Невестулка *Mustela nivalis* Linnaeus, 1766

Материал: Н, С.

Статус: М.

Разпространение: П.

Консервационен статус: ЗБР, Bern.

31. Бялка *Martes foina* (Erxleben, 1777)

Материал: С.

Статус: 2-4 i.

Разпространение: П.

Консервационен статус: Bern.

Заклучение и препоръки за предприемане на мерки за опазване

В района на ЗМ „Поморийско езеро“ са установени 31 вида бозайници от 5 разряда. С цел опазването им е нужно извършването на следните дейности:

1. Голяма част от видовете бозайници са с висок консервационен статус и се срещат по протежение на бреговата ивица на езерото. Този факт налага разширение на защитената територия, като според нас е нужна забраната на лова в ивицата от 250 m от езерото. При условие, че това не се извърши, практически видовете, намиращи се в района езерото са подложени на интензивен браконьерски лов. Наблюдавани са браконieri, ловуващи в ивицата от брега на езерото, която не е защитена и практически животинските видове в езерото са подложени на постоянен, целогодишен обстрел.

2. Забрана за разхождане на домашни и ловни кучета в района езерото в радиус от 250 m от водата.

3. Построяване на тунели под шосето в западната част на езерото за преминаване на наземните видове.

Литература

Георгиев Д., 2004. Най-северно находище в България на Гюнтерова полевка (*Microtus guentheri* Danford & Alston, 1880) в Защитена местност “Поморийско Езеро”, Бюлетин на ФПС “Зелени Балкани”, ISSN 1312-1693, 10: 9.

Пешев Ц., Д. Пешев, В. Попов, 2004. Фауна на България, Mammalia. Изд. “Марин Дринов”, Том 27, 632 с.

Попов В., А. Седефчев, 2003. Бозайниците в България. Изд. “Витоша”, 291 с.

Barataud M., 1996. The World of bats. Sitelle, France, 47 pp.

Dietz C., O. Von Helvesen, 2004. Illustrated identification key to the bats of Europe. Electronic Publication, Version 1.0., Released on 15.12.2004, 73 pp.

Georgiev D., 2004. Conservation status of the small mammals (Mammalia: Insectivora, Lagomorpha, Rodentia) of Sakar Mountain (South-Eastern Bulgaria). Trav. Sci. Univ. Plovdiv, Animalia, 40 (6): 153-164.

Pandurski I., 2004. Bats (Mammalia, Chiroptera) of the Burgas Wetlands, Bulgarian Black Sea Coast. - Acta Zool. Bulg., 56 (3): 283-298.

Pandurski I., R. Whitcher, 2007. Bats of Non-Lotic Bulgarian Wetlands. In: Michev & Stoyneva (Eds.). Inventory of Bulgarian Wetlands and their Biodiversity, Part 1: Non-Lotic Wetlands. Publ. House Elsi-M, Sofia, 222-225.

Pfalzer G., J. Kusch, 2003. Structure and variability of bat social calls: implications for specificity and individual recognition. J. Zool., Lond. (2003) 261, 21–33.

БЛАГОДАРНОСТИ

Авторът изказва благодарност на Славя Стойчева, Елена Тилова, Любомир Янков и Александър Мечев от Зелени Балкани за помощта при изследването на бозайниците, както и на ст. н.с. II ст. Васил Попов (Институт по Зоология, БАН) за потвърждението на вида *P. kuhlii*.